

langwerpig, lancetvormig met stompe top, zwak tot zwaar paars gevlekt, soms rood-bruin gestreept. Stengel pl.m. 26 cm aan de top paars aangelopen met een losse bloemtros (8 à 23 bloemen). Bracteeën lancetvormig toegesplitst en paars-rood aangelopen, even lang, of iets langer dan het vruchtbeginsel. Kleur der bloemen van wit tot donker paars. Sepalen en petalen vormen een losse helm; aan het labellum zijn drie hoofdtypen te onderscheiden, type I: lengte 1,2 cm, breedte 1,4 cm; type II: lengte 0,8 cm, breedte 0,7 cm; type III: lengte 0,1 cm, breedte 0,4 cm. Spoor horizontaal tot schuin omhoogstaand, cilindrisch afgestompt, even lang als, of langer dan het vruchtbeginsel. Bloeitijd pl.m. 25 April; de var. *stabiana* Rchb. bloeit enkele dagen eerder, dan de var. *genuina* Rchb.

2) *Orchis mascula* var. *genuina* Rchb.

Aan de voet van de stengel 1 à 4 schubben met 3 à 6 basisbladeren en 1 à 3 stengelomvattende bladeren. Basisbladeren langwerpig lancetvormig met stompe top en ongevlekt, lichtgroen gekleurd. Stengel pl.m. 30 cm, aan de top niet paars aangelopen; dichte bloemtros met 14 à 28 bloemen. Bracteeën lancetvormig, toegespitst even lang als, of iets langer dan het vruchtbeginsel. Kleur der bloemen van wit tot donker-paars. Sepalen en petalen vormen een losse helm, aan het labellum zijn drie typen te onderscheiden, type I: lengte 1,2 cm, breedte 1,4 cm; type II: lengte 0,8 cm, breedte 0,7 cm; type III: lengte 0,9 cm, breedte 0,4 cm.

Spoor horizontaal tot schuin omhoogstaand, cilindrisch, afgestompt, even lang als, of iets langer dan het vruchtbeginsel.

3) *Orchis mascula* L. var. *stenoloba* Rchb.

Aan de voet van de stengel 2 bruin-gele schubben, 3 basisbladeren en een stengelomvattend blad. Basisbladeren langwerpig-lancetvormig, overal even breed met stompe top; stengelomvattend blad spits, ongevlekt en lichtgroen. Stengel pl.m. 28 cm met losse bloemtros (lengte 5,4 cm met 12 bloemen). Bracteeën lancetvormig toegesplitst en iets langer dan het vruchtbeginsel. Kleur der bloemen blauw-paars. Sepalen en petalen vormen een losse helm; labellum met twee korte spitsuiteenlopende zijlobben, de middenlob is $1\frac{1}{2} \times$ zolang met een spits lipje; lengte 1,5 cm, breedte 0,9 cm; dorsale sepaal lengte 0,8 cm, breedte 0,3 cm; laterale petalen lengte 0,6 cm en breedte 0,2 cm; laterale sepa-

len lengte 1,3 cm, breedte 0,4 cm; spoor horizontaal tot schuin omhoogwijzend, cilindrisch afgestompt en even lang als het vruchtbeginsel. Bloeitijd 5 Mei.

Opmerking: Als de var. *stabiana* en de var. *genuina* beide voorkomen, kan men overgangen vinden, die opvallen door hun forsere bouw en wazig gevlekte bladeren.

Mede namens Prof. J. Prick (Nijmegen) en L. Gregoire (Maastricht).

LAPHRIA FLAVA L.
EEN „HAVIK” ONDER DE INSECTEN.

door

J. H. H. DE HAAN (Weert)

In het Maandblad Jrg. 39, 1950, pag. 95, publiceerde Dr. C. Willemse interessante bijzonderheden omtrent de biologie en het voorkomen in Nederland van de roofvlieg: *Laphria flava* L.

Daar echter om het juiste verspreidingsgebied dezer soort in ons land te kennen, nadere publiciteit omtrent het voorkomen gewenst is, wil ik hiertoe gaarne het volgende bijdragen.

Te Weert trof ik deze roofvlieg voor het eerst aan ongeveer drie jaar geleden op een warme Juli-dag toen het dier op de stam van een eik zat, in zijn karakteristieke houding met de kop omlaag. Een foto, die ik daar destijds van nam, leverde geen bevredigend resultaat op.

Toch had ik reeds eerder met *flava* kennis gemaakt en wel in 1937 bij de Nürburg in de Eifel.

Deze roofvlieg is over heel Europa verspreid en komt in de zuidelijke Alpen tot op een hoogte van 2200 M. voor. (Séguy).

Toen ik in Mei van dit jaar het landgoed „Beauchamp” zuidelijk van Weert gelegen bezocht ontmoette ik daar wederom een exemplaar dezer soort.

Het was ongeveer zeven uur in de morgen en in de schaduw van het loofbos was het nog betrekkelijk koel. De dauw lag nog rijkelijk afgezet op het gras en het lukte de zon hier en daar door het bladerendek van het geboomte heen te breken.

De vogels waren er druk in de weer en onafgebroken hoorde ik er de zang van fitis, koolmees, merel, tjiftjaf, zanglijster, roodborst, bastaardnachttegaal, winterkoning en wielewaal, waartussendoor de roep van koekoek, groene specht, vlaamse gaai en het gekoer van bos-

duiven weerklonk. Over het aangrenzende moerasachtige land gleed traag een grauwe kuikendief voorbij. Van het insectenleven was echter nog niet veel te bemerken.

Bij een midden op het bospad uit de grond omhoog stekende boomwortel lagen talrijke stukgeslagen en leeggegeten slakkenhuisjes bijeen. Een specialiteit van de zanglijster!

Terwijl ik dit stillevens nader bekeek hoorde ik in mijn onmiddellijke nabijheid een gezoem, dat mij aan de vlucht van een koekoekhommel (*Psithyrus* Lap.) deed denken en op hetzelfde ogenblik was *Laphria flava* op mijn jas beland.

Of het dier in deze vroege morgen zijn maiden-trip maakte of op zijn rustplaats verstoord was weet ik niet, maar het insect was nog zeer verkleumd en liet zich, nadat ik het op een dor eikeblad had laten kruipen, zo meenemen.

Later zette ik deze roofvlieg in de zon op een paal. De behaaglijke zonnewarmte deed haar zichtbaar goed en hoewel de vleugels in de regel in ruststand boven het abdomen over elkaar worden gehouden hield de vlieg deze thans uit elkaar, zoals de eerste der hierbij gereproduceerde foto's laat zien. Ongetwijfeld gebeurde dit om meer van de zonnewarmte te kunnen genieten, en het dier monterde vlug op.

Het duurde dan ook niet zo heel lang of zij zette zich boven op de paal. Aanvankelijk zat de vlieg zich daar nog tamelijk apathisch, te koesteren. Zij scheen geen notitie te nemen van wat er rondom haar gebeurde en ik stelde mijn camera in. Toen ik op het matglas een

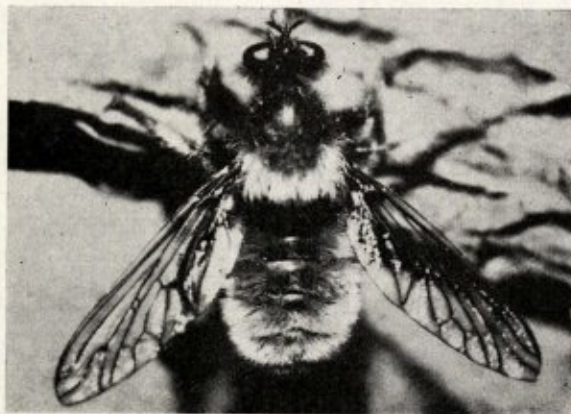

Foto 1.

„om meer van de zonnewarmte te kunnen genieten“.

Foto 2.

De hypopharynx is naar buiten gebracht.

beweging bij de zuigbuis meende waar te nemen drukte ik af en later bleek het moment te zijn vastgelegd, waarop *Laphria* de normaal in de slurf opgeborgen hypopharynx even naar buiten had gebracht. (foto 2).

Deze hypopharynx heeft de vorm van een chitineuze gepunte tube en is aan de apex ten dele zacht behaard. Het distale verdikte deel omsluit het speekselkanaal. Dit monddeel is langer dan de zich eveneens in de zuigbuis bevindende onderlip.

Het dicht behaarde gedeelte ziet men op de foto door lichtreflex zuiver wit weergegeven onmiddellijk achter de punt. Het is wel duidelijk, dat deze hypopharynx bij het opnemen van voedsel een belangrijke rol speelt.

De zuigsnuif zelf is stijf, verhoord en speciaal ingericht om het chitinepantser van haar slachtoffers te doorboren. Nadat dit in een minimum van tijd gebeurd is wordt de zich in de snuit bevindende hypopharynx in de wonde gebracht om de lichaamsvochten van de prooi op te nemen.

Mede door een in de wonde toegevoerde oplossende vloeistof kan nagenoeg de gehele inhoud van thorax en abdomen van het prooidier worden opgezogen. Al naar de grootte van het slachtoffer kan dit tot ruim een uur in beslag nemen.

Volgens Seguy wordt in hoofdzaak de eerste steek toegebracht in de thorax en zelden daarna nog een tweede maal in het abdomen.

Het naar buitenbrengen van de hypopharynx

Foto 3.

„kregen kop en voorpoten een flinke beurt”.

bij het maken van de foto kan tewegg zijn gebracht door een hongurig gevoel.

Inmiddels begon ze zich echter al meer en meer behaaglijk te gevoelen en de ochtendpoets nam een aanvang. Iedereen, die wel eens een kamervlieg in haar doen en laten heeft gadeslagen, weet zo ongeveer wel hoe dit gebeurt.

De lange poten maakten de zaak hier wat gecompliceerder. Boven op de rand gezeten draaide zij zich eerst met de achterpoten buiten de paal, zodat zij voor het poetsen van het abdomen en bij het wederkerig afwrijven der poten de nodige ruimte had. Vervolgens draaide zij zich zodanig, dat zij nu de voorpoten buiten de paal kon houden en kregen kop en voorpoten een flinke beurt. (foto 3).

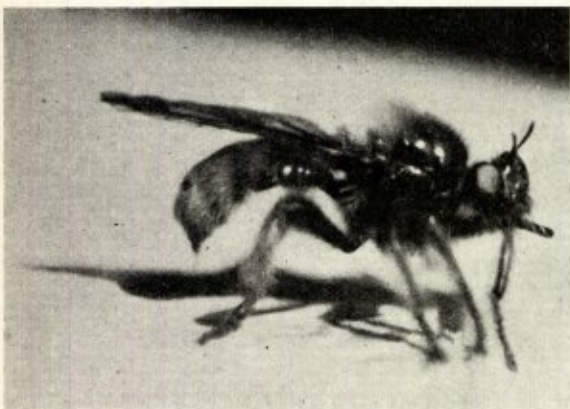

Foto 4.

„tuurde zij onbeweeglijk voor zich uit”.

Intussen monterde de vlieg snel verder op en het duurde dan ook niet lang of de houding van heel haar lichaam toonde een steeds groeiende opmerkzaamheid. Met de kop enigszins omlaag gericht tuurde zij nagenoeg onbeweeglijk voor zich uit. (foto 4).

Toen echter plotseling een hond in de buurt blafte, was ze op slag een en al activiteit. Het lichaam ging als met een schok omhoog. De krachtige achterpoten spanden zich om bij de afvlucht ter overrompeling van een prooi een grotere startsnelheid te bereiken. De kop draaide heftig naar alle kanten. De voorpoten lieten reeds los en dit moment kon ik in de volgende opname vastleggen. (foto 5).

Dit loslaten van de voorpoten heeft kennelijk

Foto 5.

„was ze op slag een en al activiteit”.

plaats om zich voor de bemachtiging van de prooi gereed te houden.

Daar zich echter geen prooidier binnen haar gezichtsveld vertoonde gebeurde er verder niets. Overigens zijn de uiterst beweeglijke ogen van deze vlieg in een perfecte stand aangebracht, zodat haar praktisch niets kan ontgaan wat binnen bereikbare afstand passeert.

Volgens Séguéy bemerken en vangen *Asilidae* hun prooi binnen een straal van ongeveer 12 meter.

Interessant is ook dat *Laphria* hier op geluidstrillingen reageerde. Dat *Diptera* in staat zijn geluiden of althans trillingen waar te nemen, is reeds lang bekend. Nadere gegevens hieromtrent vindt men in het onlangs verschenen deel XXVI van de *Encyclopédie Entomologique*.

que, E. Ségué : La Biologie des Diptères.

Uit het gedrag van deze *Laphria* zou men moeten opmaken, dat de opgevangen trillingen het insect op eventuele aanwezigheid van prooidieren attenderen.

Het is niet te verwonderen, dat deze roofvliegen wel eens de havikken onder de vliegen worden genoemd. Naast de *Laphria's* zijn onder andere ook vertegenwoordigers van het genus *Asilus* Linné geduchte rovers.

Zo zag ik eens te Weert *Asilus crabroniformis* L. zich plotseling op een grote libel storen en nog geen drie meter verder kwam het gehele geval neer. Hoewel ik onmiddellijk de rover van haar prooi verjoeg was de libel reeds als levenloos.

Weert, October 1950.

Literatuur:

- E. Ségué : Faune de France. Vol. 17. Diptères. (Brachycères) Asilidae. Paris 1927.
E. Ségué : Encyclopédie entomologique. Vol. 26. La Biologie des Diptères. Paris 1950.
C. Willemse : De Roofvlieg *Laphria flava* L. Natuurhistorisch Maandblad, jrg. 39. 1950.

Mededelingen van de Commissie inzake Wetenschappelijk Onderzoek van de St. Pietersberg. No. 18.

EEN VOOR DE NEDERLANDSE FAUNA NIEUWE SOORT VAN TRICHOPTERA

door
F. C. J. FISCHER
(Rotterdam)

Van de excursies, die door het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie in de omgeving van de St. Pietersberg werden ondernomen, heb ik de tot nu toe verzamelde Trichoptera in een drietal partijen ter determinatie ontvangen.

Bij de laatste zending (verzameld in October 1950) is een dusdanig interessante vangst, dat ik daarvan even een korte mededeling wil doen.

Van de in totaal 156 dieren behoorden er namelijk 93 tot één soort, welke een voor onze fauna geheel onverwachte aanwinst bleek te zijn, nl. *Halesus mucoreus* Hag. (= *guttatipennis* McL.) f.n.sp. Het is een vrij grote soort, die ik alleen bezit uit Zwitserland van verschillende plaatsen, zowel gevangen door Geyskes als door mijzelf. Overigens is de soort in de literatuur herhaaldelijk vermeld uit Engeland en Schotland en behalve uit Zwitserland nog uit België. De vermelding van laatstgenoemd land schijnt echter in alle gevallen betrekking te heb-

ben op 1 ♀, gevangen bij Halloy door de Selys Longchamps.

Daar de wijfjes veel moeilijker te onderscheiden zijn dan de mannetjes en er indertijd maar enkele exemplaren bekend waren, lijkt mij een bevestiging van dit Belgische voorkomen wel gewenst, hoewel door deze vangst in Limburg het eveneens voorkomen in België wel veel waarschijnlijker geworden is.

Opmerkelijk blijft het ontbreken van *mucoreus* in geheel Frankrijk. In de grote catalogus van Berland & Mosely, die ook alle literatuur-opgaven vermeldt, wordt de soort niet genoemd. Ik ben er nu echter wel zeker van, dat ze ook in Frankrijk voorkomt en dat de late vliegtijd (September tot Februari) haar tot nu toe onopgemerkt heeft gelaten.

Van de 93 exemplaren, alle van Kasteel Neercanne, 17, 18 en 19 October 1950, zijn 88 ♂♂ en slechts 5 ♀♀. Of de laatste minder beweeglijk zijn of minder aangetrokken worden door de gebruikte lichtbron (dit geldt in ieder geval niet voor andere Trichoptera) of tenslotte later uit de pop komen dan de ♂♂, kan ik niet beoordelen, alvorens ook vangsten van latere datum en van andere plaatsen gezien te hebben.

De naam *mucoreus* gebruik ik in navolging van F. Schmid in zijn "Monographie du genre *Halesus*", gepubliceerd in Trab. Mus. Ci. nat. Barcelona Nov. Ser. Zool. I No. 3, 1951, die zijn oplossing van de nomenclatorische puzzle, die deze soort oplevert, heeft voorgelegd aan de voorzitter der internationale commissie voor zoologische nomenclatuur. Het is jammer, dat in deze monographie nu juist in het jaartal bij het citaat Hagen 1861 een drukfout is blijven staan (1868), waardoor deze naam jonger in plaats van ouder schijnt te zijn dan *guttatipennis* McL. 1865.

Summary.

Halesus mucoreus Hag., 1861 was found in our country for the first time (17th-19th October 1950, 88 ♂♂, 5 ♀♀) in the neighbourhood of the St. Pietersberg, Province of Limburg.

The species was described by MacLachlan from England under the name of *H. guttatipennis* and was until now found only in Britain and Switzerland and a single specimen in Belgium.

The species was described by MacLachlan instead of *guttatipennis* McL., 1865 according to F. Smid, 1951.